

ЦАГДААГИЙН ЭРХ ЗҮЙН ОНОЛ, ПРАКТИКИЙН ТУЛГАМДСАН АСУУДАЛ

ЦАГДААГИЙН АЛБА ХААГЧИЙГ АЛБАН ҮҮРГЭЭ БИЕЛҮҮЛЭХТЭЙ
ХОЛБОГДУУЛАН ХАЛДАЖ БАЙГАА ҮЙЛДЭЛД ХҮЛЭЭЛГЭЖ БУЙ ХАРИУЦЛАГА БА
ОЛОН НИЙТИЙН ХАНДЛАГА

RESPONSIBILITY ACCEPTED BY POLICE OFFICER FOR OFFENSES RELATED
TO THE PERFORMANCE OF THEIR DUTIES AND
PUBLIC ATTITUDES

*Б.Баянмөнх
Цагдаагийн сургуулийн ЦЭЗТ-ийн эрхлэгч,
доктор (Ph.D), цагдаагийн дэд хурандаа
Дотоод хэргийн их сургууль,*

Товч агуулга. Улс орны нийгэм, эдийн засгийн байдал болон бусад хүчин зүйлтэй холбоотойгоор эрүүгийн болон хэв журмын нөхцөл байдал жил ирэх тусам хүндэрч, гэмт хэрэг, эрх зүйн зөрчлийн гаралт буурахгүй байгаа өнөө үед гэмт хэрэгтэй тэмцэх, нийтийн хэв журам хамгаалах үндсэн чиг үүргийг хэрэгжүүлж байгаа хууль сахиулагчдын амь бие, эрүүл мэндэд халдах, халдахаар заналхийлэх явдал гарсаар байна.

Энэхүү илтгэлд цагдаагийн алба хаагчаас Монгол Улсын хууль, нийтээр дагаж мөрдүүлэхээр тогтоосон захиргааны хэм хэмжээний актын хэрэгжилтэд хяналт тавих, албан үүрэг гүйцэтгэхтэй холбоотойгоор халдах явдал улам нэмэгдэх хандлагатай болж байгаа нь тухайн үйлдэлд хүлээлгэж байгаа хариуцлага харьцангуй сул байгаатай холбоотой гэсэн судлаачийн байр суурийн талаар бичсэн болно.

Absract. Due to the social and economic situation of the country and other factors, the criminal and law enforcement situation is getting worse year by year, and the crime and legal violations are not decreasing. attacks and threats to attack people's health continue to occur.

In this report, it is written about the position of the researcher that the increasing tendency of assaults in connection with the performance of official duties and the supervision of the implementation of the acts of administrative norms established by the law of Mongolia and general compliance by police officers is due to the relatively weak responsibility of the act.

Түлхүүр үг. Цагдаагийн алба хаагч, жагсаал, цуглаан, амь нас, эрүүл мэнд, эд хөрөнгө, техник хэрэгсэл

Key word. Police officer, demonstration, meeting, life, health, property, hardware

Үндсэн хэсэг

Монгол Улс бүс нутгийн болон бусад улс орнуудтай жишихэд харьцангуй аюулгүй, эрсдэл багатай улс гэсэн дүгнэлтийг Олон улсын аялал жуулчлалын байгууллагаас хийсэн байдаг. Энэ дүгнэлтийг бусад улс, тэр дундаа дотоодын зөрчил тэмцэлтэй орнуудын цагдаагийн байгууллагын алба хаагчдын аюулгүй байдалтай энгийн харьцуулалтын аргаар холбож үзэхэд манай улсын цагдаагийн байгууллагын алба хаагчдын аюулгүй байдал эрсдэл багатай. Гэвч нийгэм, эдийн засгийн тогтолцоонд өөрчлөлт орсон 1990-ээд он, цаашилбал 2000-аад оноос хойш нийгэмд багагүй сөрөг үзэгдэл, үйл явц өрнөсний дотор төрийн албаны нэр хүнд унаж, иргэдийн зүгээс шүүмжлэх, эсэргүүцэх явдал түгээмэл болсон.¹

¹ Энхболд Б. Хотжилт ба гэмт явдал. УБ. 2011. 58 дахь тал

Цагдаагийн алба хаагч хуульд заасан техник, тусгай хэрэгслээр бүрэн хангагдсан тохиолдолд түүнд учирч болох аюулгүй байдлын эрсдэлийн түвшин тэр хэмжээгээр буурах боломжтой юм. Гэвч нийгэм, эдийн засгийн тогтолцоонд өөрчлөлт орсон 1990-ээд он, тодруулбал, 2000-аад оноос хойш нийгэмд багагүй сөрөг үзэгдэл, үйл явц өрнөсний дотор төрийн албаны нэр хүнд унаж, иргэдийн зүгээс шүүмжлэх, эсэргүүцэх явдал түгээмэл болсон. Хуулиар хүлээсэн үүргийн дагуу цагдаагийн байгууллага, алба хаагч олон нийтийн аюулгүй байдлыг хангаж дэг журмыг сахиулахдаа шинэ тутам сорилт, эрсдэлтэй тулгарч ирлээ. Тухайлбал, 2008 оны 07 дугаар сарын 01-ний өдөр нийслэл хотын төвд УИХ-ын сонгуулийн дүнтэй холбоотой улс төрийн зөрчил, маргаанаас үүдсэн нийтийн эмх замбараагүй байдлыг таслан зогсоох үед цагдаагийн олон тооны алба хаагч халдлагад өртөж бие махбоди, сэтгэл санааны ихээхэн хохирол амссан явдлыг дурьдаж болно.

Болж өнгөрсөн дээрх үйл явдалд улс төр, хууль эрх зүй, нийгэм эдийн засгийн олон талаас үнэлэлт, дүгнэлт өгсний дотор цагдаагийн байгууллагын үйл ажиллагаанд сургамж болох асуудлууд анхаарал татаж байна.

Цагдаагийн алба хаагчид олноороо бэртэж халдлагад өртөж амь нас, эрүүл мэнд, эд хөрөнгөд ихээхэн хохирол амсахад нөлөөлсөн нэг хүчин зүйл бол шаардлагатай техник, тусгай хэрэгсэлийн хангамж хүрэлцээ хангалтгүй байсан явдал юм.¹⁸¹

Судалгааны явцад цугларсан мэдээллээс үзвэл албан үүргээ гүйцэтгэж байгаа цагдаагийн алба хаагчийн тавьсан хууль ёсны шаардлагыг үл биелүүлэх, эсэргүүцэх, доромжлох, хүч хэрэглэн бие, эрх чөлөөнд нь халдах, улмаар амь нас, эрүүл мэнд, эд хөрөнгөд нь хохирол учруулах явдал түгээмэл гэж хэлж болохоор байна.

Энэ нь алба хаагч өөрөө шалгуулахаас эмээж зэвсэг, тусгай хэрэгсэл хэрэглэхээс зайлсхийх, биеийн хүч, тусгай мэх хэрэглэх, харилцааны ур чадвар сул, дуудлага, мэдээллийн дагуу очихдоо эрсдэлээ буруу тооцох, гэмт этгээд, зөрчил гаргагчийг зайнаас аюулгүй болгох тусгай хэрэгсэл дутмаг болон бусад олон зүйлээс шалтгаалж байна.

Мөн архи, согтууруулах ундаа хэтрүүлэн хэрэглэсэн, албан тушаал, эрх мэдэл, танил тал, хөрөнгө мөнгө, хүч бяраар далайлгасан зарим иргэд цагдаагийн алба хаагчийн шаардлага, үйл ажиллагааг эсэргүүцэж, эрх чөлөөнд нь халдахаас буцахгүй хандлагатай, энэхүү үйлдлийнхээ үр дагаврыг мэддэггүй, мэдсэн ч давуу байдлаа ашиглан ял шийтгэлгүй үлдэнэ гэсэн сөрөг итгэл үнэмшилтэй байгаа нь алба хаагчийн аюулгүй байдалд учрах эрсдэлийг нэмэгдүүлж байна.

Бидний хийсэн судалгаагаар цагдаагийн алба хаагч халдлагад өртсөн үйлдлүүдээс 185 үйлдэлд эрүүгийн хэрэг үүсгэн шалгаж, 143 хэргийг шүүхэд шилжүүлж, 34 хэргийг хэрэгсэхгүй болгож, 6 хэргийн хэрэг бүртгэлтийг хааж тус тус шийдвэрлэсэн бөгөөд 2 хэргийг түдгэлзүүлсэн байна.²

Нийт 197 үйлдэлд Зөрчлийн тухай хуулиар шийтгэл оногдуулснаас 182 үйлдэлд торгуулийн, 12 үйлдэлд баривчлах шийтгэл тус тус оногдуулж, 3 зөрчилд эрх хасах нэмэлт албадлагын арга хэмжээ авчээ. Тээврийн цагдаагийн алба, Чингэлтэй, Сонгинохайрхан, Хан-Уул, Багахангай дүүрэг, Төмөр зам дахь цагдаагийн газар, хэлтэс, Баянхонгор, Булган, Говь-Алтай, Говьсүмбэр, Дорнод, Өвөрхангай, Өмнөговь, Орхон, Завхан, Увс, Хэнтий аймаг дахь цагдаагийн газар, хэлтэст цагдаагийн алба хаагчид албан үүрэг гүйцэтгэх үедээ гэмт хэргийн шинжтэй нийт 41 халдлагад өртсөн боловч шалгах эрх бүхий албан тушаалтнууд шалган шийдвэрлэх ажиллагаа явуулахдаа хууль буруу хэрэглэж Зөрчлийн тухай хуулиар шийтгэл оногдуулж шийдвэрлэсэн нь удирдах албан тушаалтнуудын зүгээс хяналт сул байгааг харуулж байна.

¹⁸¹ Лхагвасайхан, Н. Цагдаагийн алба хаагчийн үүрэг гүйцэтгэх үеийн аюулгүй байдал. -Уб., 2023. Хууль зүйн зэрэг горилсон бүтээлийн 43-44 дэх тал

² Цагдаагийн алба хаагчийн аюулгүй байдлын өнөөгийн байдал 2018-2019. Судалгааны тайлан. -Уб. 2019. 4 дэх тал

Цагдаагийн алба хаагчдын халдлагад өртөх явдал 2017 оноос хойш жил бүр өссөн үзүүлэлттэй байгаа бөгөөд Улаанбаатар цагдаагийн хүрээний анги, байгууллагаас Багануур дүүрэг дэх цагдаагийн хэлтэс, Төмөр зам дахь цагдаагийн газар, Тээврийн цагдаагийн алба, орон нутаг дахь цагдаагийн газар, хэлтсээс Увс, Баянхонгор, Дорнод, Сэлэнгэ, Өвөрхангай аймаг дахь цагдаагийн газрын алба хаагчид гэмт халдлагад олон өртсөн байна.

Албан үүргээ гүйцэтгэх явцдаа амь насаа алдсан алба хаагчдад тухайн байгууллагын Үйлдвэрлэлийн осол, хурц хордлогыг судлан бүртгэх орон тооны бус байнгын комиссоос ослын шалтгаан нөхцөлийг судлан бүртгэж, үйлдвэрлэлийн ослын актыг эрх бүхий байгууллагаар баталгаажуулан Цагдаагийн албаны тухай хуулийн 86 дугаар зүйлийн 86.1 дэх хэсэгт зааснаар тэдний ар гэрт нөхөх олговор олгожээ.

Дээрх судалгааны дүнгээс харахад албан үүргээ гүйцэтгэх явцдаа бэртэж гэмтсэн нийт 165 тохиолдолд Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль, Засгийн газрын 2015 оны 269 дүгээр тогтоолоор баталсан “Үйлдвэрлэлийн осол, хурц хордлогыг судлан бүртгэх дүрэм”³-д заасны дагуу “Үйлдвэрлэлийн ослын акт” тогтоох шаардлагатай байснаас 29 тохиолдолд ослын акт тогтоож, 136 тохиолдолд ослын акт тогтоогоогүй орхигдуулж, алба хаагч, ажилтны эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг зөрчжээ. ЦЕГ-ын Аюулгүй байдлын хэлтэс үүн дээр анхаарлаа хандуулж, ослын акт тогтоогоогүй орхисон нь анхаарал татаж байна.¹⁸²

Мөн албан үүргээ гүйцэтгэж яваад гэмт халдлагын улмаас хүнд гэмтсэн 7 алба хаагчид Цагдаагийн албаны тухай хуулийн 86 дугаар зүйлийн 86.3 дахь хэсэг¹, Засгийн газрын 2017 оны 249 дүгээр тогтоолоор баталсан “Цагдаагийн алба хаагчид нөхөх олговор, мөнгөн тусламж олгох журам”-д тус тус заасны дагуу нөхөх олговор, мөнгөн тусламж олгоогүй нь “Байгууллагын үйлдвэрлэлийн осол, хурц хордлогыг судлан бүртгэх орон тооны бус байнгын комисс”-ын үйл ажиллагаа хангалтгүй, комиссын гишүүд болон удирдах албан тушаалтнууд энэ чиглэлийн эрх зүйн актыг судлаагүй байгаатай холбоотой гэж үзэж байна.

Сүүлийн үед бүртгэлгүй жагсаал цуглаан зохион байгуулагдах явдал улам нэмэгдэж, төр, засгийн эсрэг бусдыг уриалан турхирах, нийтийн эзэмшлийн эд хөрөнгийг эвдэж гэмтээх, цагдаагийн алба хаагчдын хууль ёсны тавьсан шаардлагыг эсэргүүцэх, биед нь халдах, эд хөрөнгийн хохирол учруулах явдал улам нэмэгдэх хандлагатай болж байгаа. Зөвхөн 2022 оны 12 дугаар сард болсон жагсаал, цуглааны үеэр цагдаагийн алба хаагчдаас албан үүргээ гүйцэтгэх явцдаа гэмт хэргийн шинжтэй 21 үйлдэлд 30 алба хаагч өртөж хохирсон тохиолдол бүртгэгдсэн байна.

Хууль сахиулагчдын хууль ёсны тавьсан шаардлагыг эсэргүүцэх, биед нь халдах, эд хөрөнгийн хохирол учруулахтай холбоотой үйлдэлд Эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэхтэй холбоотой дараах зохицуулалтууд байна. Тухайлбал:

Эрүүгийн хуулийн хорин гуравдугаар бүлэг /нийтийн албаны ашиг сонирхлын эсрэг гэмт хэрэг/-ийн 23.1 дүгээр зүйлд “Хууль сахиулагчийг эсэргүүцэх”-тэй холбоотой үйлдэлд хүлээлгэх хариуцлагын талаар зохицуулалт орсон байна.

Уг хуулийн 23.1.1-д “Хууль сахиулагчийг албан үүргээ биелүүлэхтэй нь холбогдуулан хүч хэрэглэсэн, хүч хэрэглэхээр заналхийлж эсэргүүцсэн бол хоёр мянга долоон зуун нэгжээс арван дөрвөн мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгох, эсхүл зургаан сараас гурван жил хүртэл хугацаагаар зорчих эрхийг хязгаарлах, эсхүл зургаан сараас гурван жил хүртэл хугацаагаар хорих ял шийтгэнэ”¹⁸³ гэж заажээ.

Харин гэмт хэргийн хүндрүүлэх нөхцөл байдлыг хуулийн 23.2-д нарийвчлан зааж өгчээ. Тухайлбал, энэ гэмт хэргийг:

2.1.галт зэвсэг, зэвсэг, тусгайлан бэлтгэсэн зэвсгийн чанартай зүйл хэрэглэж;

³ <https://legalinfo.mn/mn/detail/11263>. //Татаж үзсэн: 2022.09.10

¹⁸² Лхагвасайхан, Н. Цагдаагийн алба хаагчийн үүрэг гүйцэтгэх үеийн аюулгүй байдал. -Уб., 2023. Хууль зүйн зэрэг горилсон бүтээлийн 127-128 дахь тал

¹ Төрийн мэдээлэл. 2017. №28. Цагдаагийн албаны тухай хууль

¹⁸³ Энэ хэсэгт 2017 оны 5 дугаар сарын 11-ний өдрийн хуулиар өөрчлөлт оруулсан/

2.2.хууль сахиулах албаны тоног төхөөрөмж, барилга, байгууламжид халдаж үйлдсэн бол таван мянга дөрвөн зуун нэгжээс хорин долоон мянган нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгох, эсхүл нэг жилээс таван жил хүртэл хугацаагаар зорчих эрхийг хязгаарлах, эсхүл нэг жилээс таван жил хүртэл хугацаагаар хорих ял шийтгэнэ¹⁸⁴ хэмээн эрүүгийн хариуцлагыг хүндрүүлж өгсөн байна.

Гэвч сүүлийн жилүүдэд цагдаагийн алба хаагчдын албан үүргээ биелүүлэхтэй нь холбогдуулан хүч хэрэглэсэн, хүч хэрэглэхээр заналхийлж эсэргүүцсэн үйлдлийг Эрүүгийн хуулиар бус, ихэвчлэн Зөрчлийн тухай хуулиар зүйлчилж, хариуцлага тооцож байна.

Энэ нь эргээд цагдаагийн алба хаагчдын тавьсан хууль ёсны шаардлагыг эсэргүүцэж болдог юм байна, биед нь халдаж, техник хэрэгсэл, эд хөрөнгийг нь эвдэж гэмтээвэл торгуулаад өнгөрдөг юм байна гэсэн ойлголтыг нийгэмд өгч, тэр нь эргээд цагдаагийн алба хаагчдын амь нас, эрүүл мэнд, эд хөрөнгийн аюулгүй байдал алдагдах нөхцөлийг бий болгож байна. Ялангуяа сүүлийн жилүүдэд олон нийтийн цахим сүлжээнд иргэд хууль сахиулагчидтай харьцсан, хэл амаар доромжлох, биед нь халдах, эд зүйлийг эвдэж гэмтээх үйлдлийг гаргасан зураг, бичлэгээ тавих зэргээр нийтэд сөрөг нөлөө үзэж, цагдааг үзэн ядуулах, хийсэн бүтээсэн зүйлийг нь харлуулах зэрэг сөрөг үзэгдэл газар авах хандлагатай болж байна.

Цагдаагийн алба хаагчдын албан үүрэг гүйцэтгэхтэй холбоотойгоор биед нь халдах, эрүүл мэнд, эд хөрөнгө, нэр төрөөрөө хохирох явдал гарч байгаа талаар төв, орон нутгийн цагдаагийн газар, хэлтсийн 42 алба хаагчдыг түүврийн аргаар сонгон авч, судалгаа явуулж хандлагыг тодорхойлохыг чармайлаа.

Судалгаанд оролцсон алба хаагчдын насны байдлыг авч үзвэл 1 буюу 2.4% нь “18-24”, 8 буюу 19% нь “25-29”, 24 буюу 57.1% нь “30-34”, 8 буюу 19% нь “35-39”, 1 буюу 2.4% нь “40-44” настай алба хаагчид хамрагджээ. Хүйсийн байдлыг авч үзвэл 34 буюу 81% нь “эрэгтэй”, 8 буюу 19% нь “эмэгтэй” алба хаагчид байна.

Судалгаанд оролцогчдын боловсролын байдлыг авч үзвэл 33 буюу 78.6% нь “Дээд”, 3 буюу 7.1% нь “Тусгай дунд”, 6 буюу 14.3% нь “Бүрэн дунд” боловсролтой бөгөөд 13 буюу 31.7% нь “эрх зүйч”, 28 буюу 68.3% нь “эрх зүйч бус” алба хаагчид эзэлж байна.

Цагдаагийн байгууллагад ажилласан жилийг нь авч үзвэл 12 буюу 28.6% нь “4-6 жил”, 14 буюу 33.3% нь “7-10 жил”, 13 буюу 31% нь “11-15 жил”, 3 буюу 7.1% нь “16-20 жил” ажилласан алба хаагчид эзэлж байна. Судалгаанд оролцогчдын ажлын байрны харьяаллыг авч үзвэл 10 буюу 23.8% нь “НХЖХОНАБХА”, 2 буюу 4.8% нь “Эрүүгийн цагдаа”, 7 буюу 16.7% нь “Шуурхай удирдлага буюу жижүүрийн алба”, 7 буюу 16.7% нь “Замын цагдаагийн газар”, 5 буюу 11.9% нь “Захиргааны албан тушаалтан”, 11 буюу 26.2% нь бусад алба, нэгжид ажилладаг алба хаагчид байна.

Судалгаанд оролцогчдын төгссөн сургуулийг авч үзвэл 17 буюу 41.5% нь “Цагдаагийн академи, Дотоод хэргийн их сургууль”, 12 буюу 29.3% нь “Төрийн бусад их, дээд сургууль”, 12 буюу 29.3% нь “Хувийн их, дээд сургууль” төгссөн байна.

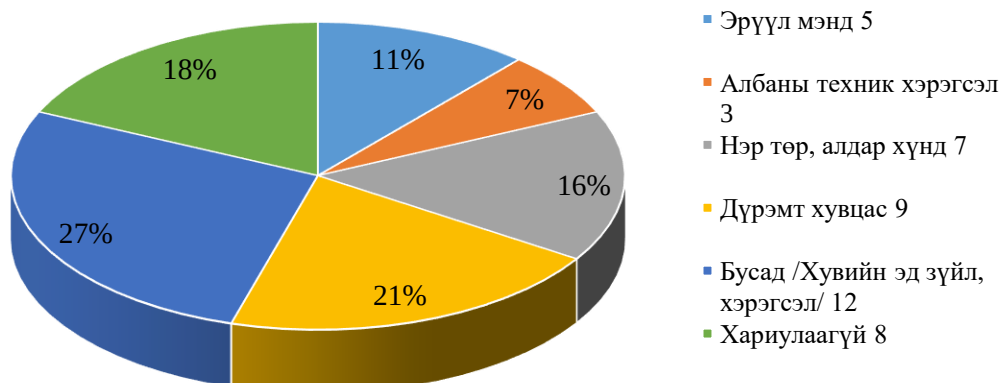
“Та албан үүрэг гүйцэтгэх явцдаа гэмт халдлагад өртөж байсан уу?” гэсэн асуултад судалгаанд оролцогчдын 20 буюу 47.6% нь “Тийм”, 22 буюу 52.4% нь “Үгүй”, 2 хүн асуултад хариулаагүй байна.

“Та албан үүрэг гүйцэтгэсний улмаас гэмт халдлагад өртөхдөө ямар хохирол амссан бэ?” гэсэн асуултад судалгаанд оролцогчдын 5 буюу 11% нь “Эрүүл мэнд”, 3 буюу 7% нь “Албаны техник хэрэгсэл”, 7 буюу 16% нь “Нэр төр, алдар хүнд”, 9 буюу 21% нь “Дүрэмт хувцас”, 12 буюу 27% нь “бусад” хохирол амссан гэсэн хариултыг өгч, 8 буюу 16% нь хариулт өгөөгүй байна.

Халдлагын хохирол. График №1.

¹⁸⁴ Төрийн мэдээлэл. 2016. №07. Эрүүгийн хууль

Та албан үүрэг гүйцэтгэсэний улмаас гэмт халдлагад өртөхдөө ямар хохирол амссан бэ

Судалгаанд оролцогчид “Цагдаагийн алба хаагчид албан үүрэг гүйцэтгэх явцад ямар халдлагад ихэвчлэн өртдөг вэ?” гэсэн асуултад 21 буюу 48% нь “Зүй бус харилцах, хэл амаар доромжлох”, 7 буюу 16% нь “Дүрэмт хувцас урж тасдуулах”, 6 буюу 14% нь “Биед халдаж эрүүл мэндээрээ хохирох”, 5 буюу 14% нь “Албан үүрэг гүйцэтгэхтэй холбогдуулан бичлэг хийж, цахим сүлжээнд тавин хувийн болон албаны нэр төрд халдах”, 3 буюу 7% нь “бусад зөрчил”-д өртөж хохирдог тухай хариулж, 2 буюу 4% нь хариулт өгөөгүй байна.

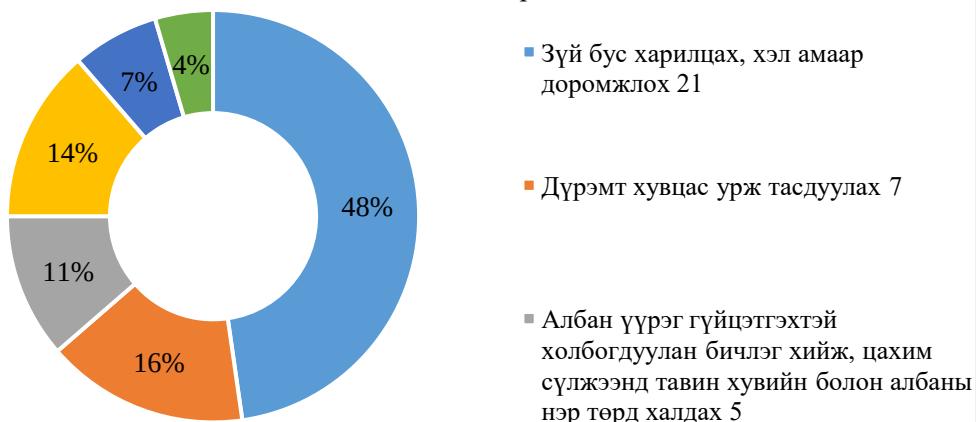
Дээрх хариултаас үзвэл цагдаагийн алба хаагчид албан үүрэг гүйцэтгэх явцдаа халдлагад өртөх явдал түгээмэл гарч, эрүүл мэнд, албаны эд хөрөнгөөрөө хохирох, улмаар албаны нэр төр, алдар хүнд олон нийтийн дунд унах нэг хүчин зүйл болох нөхцөл болсон байна.

Сүүлийн жилүүдэд иргэд хэрэг, зөрчил үйлдчихээд цагдаагийн алба хаагчдын албан үүрэг гүйцэтгэж буй үйл явдлыг бичлэг хийх замаар олон нийтийн цахим сүлжээнд тавьж нэр төрийг нь гутаах явдал түгээмэл гарч байгааг цаашид анхаарвал зохих асуудал гэж үзэж байна.

Цагдаагийн алба хаагчдын албан үүрэг гүйцэтгэх явцдаа халдлагад өртөж байгаа хэлбэрийг нь графикт оруулан харвал:

Халдлагын хэлбэр. График №2.

Цагдаагийн алба хаагчид албан үүрэг гүйцэтгэх явцад ямар халдлагад ихэвчлэн өртдөг вэ?

“Албан үүрэг гүйцэтгэхтэй холбогдуулан тан /цагдаагийн алба хаагч/-д халдсан этгээдэд хариуцлага хүлээсэн үү?” асуултад 40 алба хаагч оролцож хариулт

өгч, 4 алба хаагч хариултад оролцоогүй байна. Дээрхи асуултад судалгаанд оролцогчдын 16 буюу 36% нь “Үгүй”, 14 буюу 35% нь “Тийм”, 10 буюу 23% нь “Зарим тохиолдолд” гэсэн хариултыг өгч, 4 буюу 9% нь хариулт өгөөгүй байна.

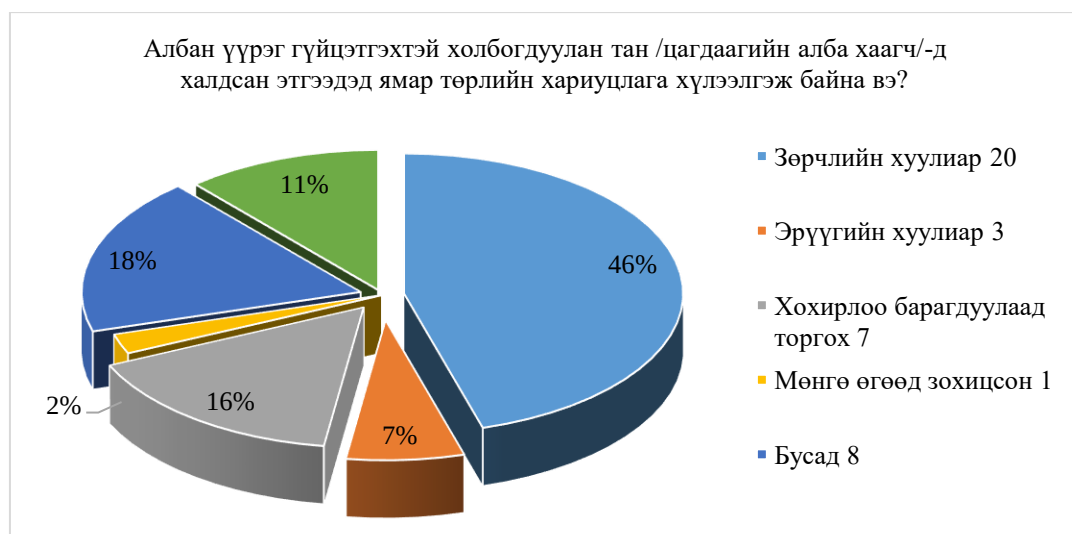
Халдагчид хариуцлага хүлээсэн эсэх. График №3

Судалгаанд оролцсон алба хаагчдын өгсөн дээрх хариултаас үзвэл дийлэнх буюу 59% нь халдлагад их, бага ямар нэг хэмжээгээр өртөж байгаа нь цагдаагийн байгууллагын удирдлага анхааралдаа авч цаашдаа бодлогын хэмжээнд асуудал болгон авч үзэх шаардлага бий болжээ.

“Албан үүрэг гүйцэтгэхтэй холбогдуулан тан /цагдаагийн алба хаагч/-д халдсан этгээдэд ямар төрлийн хариуцлага хүлээлгэж байна вэ?” асуултад 39 алба хаагч оролцож хариулт өгч, 5 алба хаагч хариултад оролцоогүй байна. Дээрх асуултад судалгаанд оролцогчдын 20 буюу 46% нь “Зөрчлийн хуулиар”, 3 буюу 7% нь “Эрүүгийн хуулиар”, 7 буюу 16% нь “Хохирлоо барагдуулаад торгох”, 1 буюу 3% нь “Мөнгө аваад зохицсон”, 8 буюу 18% нь “Бусад” буюу анхааруулж, сануулаад явуулсан” гэсэн хариултыг өгч, 5 буюу 11% нь хариулт өгөөгүй байна.

Халдагчдад хүлээлгэсэн хариуцлага. График №4

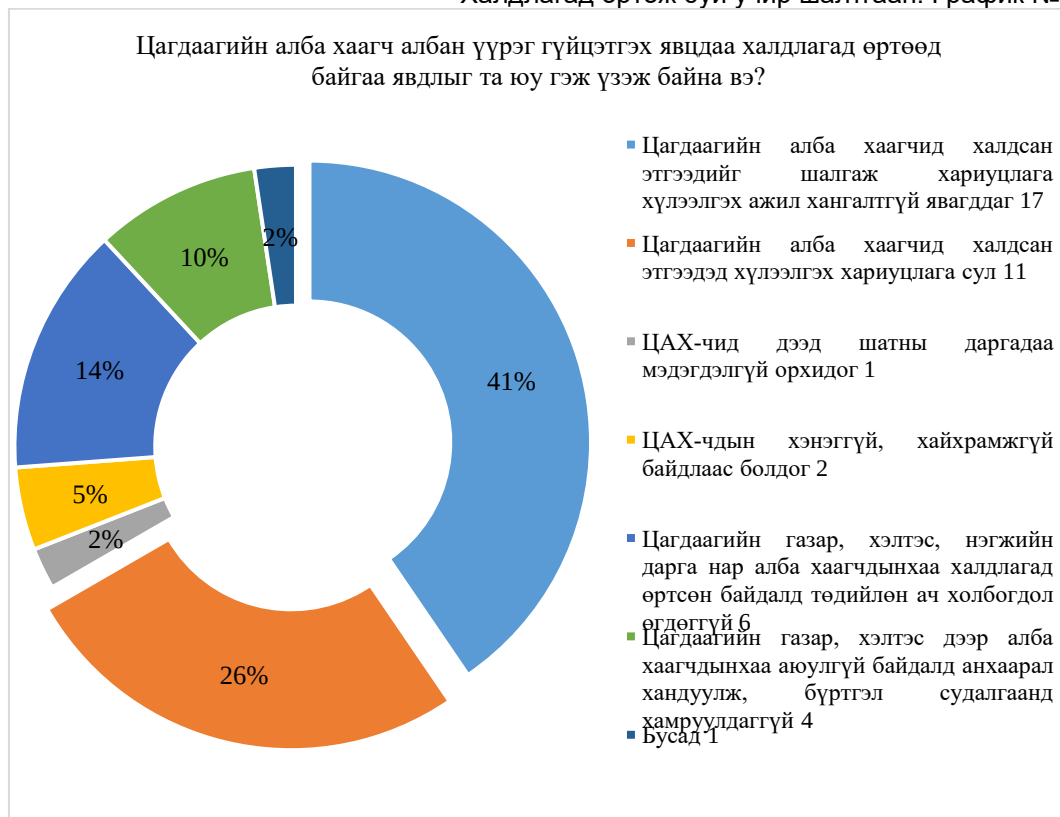

Дээрх хариултаас үзвэл цагдаагийн алба хаагчдын албан үүрэгтэй нь холбогдуулан халдсан этгээдэд ихэвчлэн Зөрчлийн хуулиар торгуулийн арга хэмжээ

авч байгаа нь харагдаж байгаа, нөгөө талаараа алба хаагчид хохирлоо барагдуулсны дараа арга хэмжээ авалгүй орхидог явдал түгээмэл байгаа нь алба, нэгжийн дарга нарын анхаарвал зохих асуудал гэж харж байна.

“Цагдаагийн алба хаагч албан үүрэг гүйцэтгэх явцдаа халдлагад өртөөд байгаа явдлыг та юу гэж үзэж байна вэ?” гэсэн асуултад судалгаанд оролцогчдын 42 нь хариулж, 2 алба хаагч хариулаагүй байна. Судалгаанд оролцогчдын өгсөн хариултыг графикаар үзвэл:

Халдлагад өртөж буй учир шалтгаан. График №5

Судалгаанд оролцогчдын 17 буюу 41% нь “Цагдаагийн алба хаагчид халдсан этгээдийг шалгаж хариуцлага хүлээлгэх ажил хангалтгүй явагддаг”, 11 буюу 26% нь “Цагдаагийн алба хаагчид халдсан этгээдэд хүлээлгэх хариуцлага сул”, 1 буюу 2% нь “Цагдаагийн алба хаагчид дээд шатны даргадаа мэдэгдэхгүй орхидог”, 2 буюу 5% нь “Цагдаагийн алба хаагчдын хэнэггүй, хайхрамжгүй байдлаас болдог”, 6 буюу 14% нь “Цагдаагийн газар, хэлтэс, нэгжийн дарга нар алба хаагчдынхаа халдлагад өртсөн байдалд төдийлөн ач холбогдол өгдөггүй”, 4 буюу 10% нь “Цагдаагийн газар, хэлтэс дээр алба хаагчдынхаа аюулгүй байдалд анхаарал хандуулж, бүртгэл судалгаанд хамруулдаггүй”, 1 буюу 2% нь “бусад” гэсэн хариултыг тус тус хариултыг өгсөн байна.

Дээрх хариултаас үзвэл нутаг дэвсгэр хариуцсан цагдаагийн газар, хэлтэс, тасаг, нэгжийн дарга нар алба хаагчдын аюулгүй байдалд анхаарал бага хандуулдаг, халдлага өртсөн тохиолдолд тухайн этгээдэд хариуцлага хүлээлгэх тал дээр хангалтгүй ажилладаг, бүртгэл судалгаанд дутуу хамруулдаг байдал түгээмэл байгаа нь анхаарал татаж байна. Түүнчлэн алба хаагчдын дунд аюулгүй байдлыг хэрхэн хангах, болзошгүй эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх, халдлагад өртсөн тохиолдолд хэрхэн арга хэмжээ авах талаар сургалт дутмаг байгаатай холбон үзэж болохоор байна.

Судалгаанд оролцогчид “Цагдаагийн алба хаагчид албан үүрэг гүйцэтгэхдээ халдлагад өртдөг байдлыг бууруулах чиглэлээр ямар ажил, арга хэмжээ авч хэрэгжүүлбэл зохистой вэ? гэсэн асуултад 42 алба хаагч хариулт өгч, 2 алба хаагч хариулаагүй байна.

Гэмт халдлагыг бууруулах арга зам. График

Дээрх графикаас үзвэл судалгаанд оролцогчдын 19 буюу 45% нь “а. Халдсан этгээдэд хүлээлгэх хариуцлагыг нэмэгдүүлэх”, 7 буюу 17% нь “Халдлагад өртсөн тохиолдол бүрийг бүртгүүлж, халдсан этгээдийг шалгах арга хэмжээг авч хэвших”, 4 буюу 9% нь “Алба хаагчдын аюулгүй байдлаа хангах чадавхыг нэмэгдүүлэх”, 12 буюу 29% нь “Эрх зүйн хамгаалалтыг сайжруулах” гэсэн хариултыг тус тус өгчээ.

Энэ нь цагдаагийн алба хаагчид цаашид аюулгүй байдлаа хангахтай холбоотой ажил, арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэх арга замын талаар өөрсдийн санаа бодлыг илэрхийлж байгаа нэг хэлбэр гэж үзэж болохоор байна.

Дүгнэлт

Цагдаагийн алба хаагчийн аюулгүй байдал хэр сайн хангагдаж чадна, тэр хэмжээгээр ажил үүргээ хэвийн гүйцэтгэж, иргэд олон нийтийн аюулгүй байдал хангагдах нөхцөл бий болох учраас энэ асуудалд анхаарал хандуулах нь нэг талаараа алба хаагчийн аюулгүй байдал яригдана, нөгөө талаараа нийгмийн аюулгүй байдал давхар хөндөгдөх учир анхаарвал зохих асуудал гэж харж байна.

Цагдаагийн алба хаагчид хуульд заасан чиг үүргээ хэрэгжүүлэх явцдаа гэмт халдлагад өртөж, эрүүл мэнд, эд хөрөнгөөрөө хохирох, албаны техник хэрэгслээ эвдүүлж өрөнд орох, халдлага хийсэн этгээдэд хариуцлага хүлээлгэхгүй орхих явдал түгээмэл гарч байгаа нь бидний хийсэн судалгаанаас харагдаж байна.

Цагдаагийн алба хаагчид албан үүрэг гүйцэтгэх явцдаа халдлагад өртөж байгаа нь а)Алба хаагчид өөрийн аюулгүй байдлаа хангах чадвар дутагдаж байгаа, б)Халдлага үйлдсэн этгээд хүлээлгэх хариуцлага сул, в)Бүртгэл судалгаанд дутуу хамруулдаг, г)Цагдаагийн алба хаагчдын аюулгүй байдалтай холбоотой эрх зүйн мэдлэг дутмаг, д)Нэгжийн дарга нарын хайхрамжгүй, анхаарал дутуу тавьдгаас үүдэлтэй гэж үзэж болохоор байна. Дээрх хүчин зүйлийг арилгах, халдлагыг бууруулах боломж бололцоо байгаа нь нэг талаараа нэгжийн дарга нарын идэвх санаачилга, нөгөө талаараа алба хаагчдын эрх зүйн мэдлэг, аюулгүй байдлаа хангах ур чадвараас хамааралтай байна.

Санал

Дээрх дүгнэлтэд үндэслэн дараах санал дэвшүүлж байна. Үүнд:

- Нутаг дэвсгэр хариуцсан цагдаагийн байгууллага бүр цагдаагийн алба хаагчдын аюулгүй байдал, түүнийг хангах ур чадвар олгох арга зүйн сургалт болон өртсөн тохиолдолд авах арга хэмжээний талаар эрх зүйн сургалтыг жилд нэгээс доошгүй удаа явуулж байх;
- Цагдаагийн төв байгууллагын дотоод аюулгүй байдал хариуцсан нэгж жилд нэгээс доошгүй удаа нутаг дэвсгэр хариуцсан цагдаагийн байгууллага, алба, нэгж рүү очиж, алба хаагчдын аюулгүй байдлыг хангах чиглэлээр явуулж буй ажил, арга хэмжээг шалгаж, бүртгэл судалгаанд хамруулж байгаа эсэхийг нягтлан шалгаж байх;
- Цагдаагийн алба хаагчдын эрх, ашиг сонирхлыг хамгаалах чиглэлээр нутаг дэвсгэр хариуцсан цагдаагийн байгууллага болон алба, нэгжийн дарга санаачлагатай ажиллаж байгаа тал дээр хяналт тавих;
- Цагдаагийн алба хаагчдын албан үүрэг гүйцэтгэж байгаа үеийн бичлэгийг хийж, олон нийтийн цахим сүлжээнд тавьж, нэр төрд нь халдаж байгаа явдлыг таслан зогсоох чиглэлээр цагдаагийн төв байгууллагаас тодорхой ажил, арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх.

Ашигласан материал

Монгол Улсын хууль

- Монгол Улсын Үндсэн хууль
- Цагдаагийн албаны тухай хууль
- Эрүүгийн хууль

Ном, сурах бичиг, гарын авлага:

- Б.Энхболд. Хотжилт ба гэмт явдал. УБ. 2011.
- Б.Баянмөнх. Цагдаагийн байгууллагын олон нийтийн аюулгүй байдлыг хангах үйл ажиллагаа. УБ. 2018.

Судалгааны ажил:

- Н.Лхагвасайхан, Цагдаагийн алба хаагчийн үүрэг гүйцэтгэх үеийн аюулгүй байдал. УБ. 2023. Хууль зүйн зэрэг горилсон бүтээл
- Цагдаагийн алба хаагчийн аюулгүй байдлын өнөөгийн байдал 2018-2019. Судалгааны тайлан. УБ. 2020.

Сонин, сэтгүүл:

- Төрийн мэдээлэл. 1992. №1.
- Төрийн мэдээлэл. 2016. №07.
- Төрийн мэдээлэл. 2017. №28